

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

В статті проаналізовано основні критерії оцінки ефективності діяльності підприємства за кризових ситуацій в економіці, запропоновано основні підходи до оцінки фінансової стійкості та створено систему управління та підтримки фінансової стійкості підприємства за нестабільних умов зовнішнього середовища.

В статье проанализированы основные критерии оценки эффективности деятельности предприятия при кризисных ситуациях в экономике, предложены основные модели оценки финансовой стойкости и создана система управления и поддержки финансовой стойкости предприятия при нестабильных условиях внешней среды.

The basic criteria of estimation efficiency of activity enterprise are analysed in the article at crisis situations in an economy, the basic models estimation financial firmness are offered and control the system is created for support financial firmness of enterprise at the unstable terms external environment.

Ключові слова: стійкість, підприємство, фінансова стійкість, кризові ситуації, оцінка показників фінансової стійкості.

На сучасному етапі розвитку актуальним є дослідження можливостей виживання підприємства в умовах глобальної економічної кризи. Проаналізувавши реальну ситуацію на світовій економічній арені, бачимо, що кризові ситуації частішають, а їхні наслідки набувають все більших масштабів. За умов поширення глобалізаційних процесів у світі, країни, що розвиваються, стають найбільш вразливими під час виникнення кризи, спричиненої економічними, фінансовими, технологічними та іншими факторами. З огляду на це господарюючі суб'єкти повинні адаптуватись до тих умов, що обумовлюються факторами зовнішнього середовища, а внутрішні керовані фактори повинні визначати можливість антикризової діяльності та адаптації підприємства до умов нестабільного зовнішнього середовища.

Варто зазначити, що основою фінансової системи країни є саме фінанси підприємств реального сектору економіки. Проте за умов світової фінансової кризи фінансова стійкість підприємств була обділена увагою аналітиків.

Дослідженням питань дослідження та оцінки фінансового стійкості та стану підприємств займались В.А.Борисова, О.Д.Василик, О.С.Галушко, В.М.Івахненко, В.В.Ковальов, П.А.Лайко, Є.В.Мних, А.М.Поддєрьогін, І.Я.Сав`як, І.Д.Ференц, А.Д.Шеремет, В.В.Чепурко, І.В.Чуй, В.А.Чупіс та інші, хоча у даних науковців оцінка фінансової стійкості носить незавершений характер. Теоретико-методичні питання фінансової стійкості містяться у наукових роботах В.Г.Артеменка, І.Т.Балабанова, М.В.Белендири, А.В.Буряка, Б.В.Гриніва, В.А.Забродського, О.В.Кондратьєва, М.І.Кульчицького, В.Й.Плиси, В.М.Родіонової, М.С.Свешнікової, С.І.Терещенка та інших вчених.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансової стійкості підприємства, а також про відсутність

єдиної думки щодо групування та способу обчислення показників її оцінки. Вимагають подальшого розвитку питання розробки конкретних механізмів пошуку й реалізації внутрішніх резервів підвищення фінансової стійкості підприємств як цілісної системи дій, що адаптує підприємство до змін зовнішнього середовища та дає можливість довгострокового розвитку за кризових ситуацій в економіці.

Незавершеність наукових розробок в області удосконалення оцінки фінансової стійкості підприємства й істотна практична значимість даної проблеми підкреслює актуальний характер дослідження та пропонування створення системи й механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства за кризових ситуацій.

Метою статті є забезпечення ефективної діяльності підприємства у кризових умовах на засадах реалізації системи управління та підтримки фінансової стійкості підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства є одним з найважливіших для розуміння вихідної точки змін та прорахунку можливих варіантів дій, спрямованих на покращення ефективності функціонування підприємства, особливо за умови кризової ситуації в країні. Будь-який недолік в прорахунках та недостача засобів в одній сфері діяльності може порушити ефективність всієї системи діяльності підприємства та не тільки призвести до недоотримання прибутку, а й до збитковості діяльності організації.

Таким чином, слід зрозуміти, що являє собою фінансова стійкість підприємства в усій її багатогранності.

Фінансова стійкість підприємства, на нашу думку, є характеристикою стабільності фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів. Фінансова стійкість відбиває рівень ризику діяльності компанії і її залежності від позикового капіталу. За результатами розрахунків фінансової стійкості можна зробити висновки:

- ✓ про інтенсивність використання позикових засобів;
- ✓ про ступінь залежності від короткострокових зобов'язань;
- ✓ про рівень довгострокової стійкості компанії без позикових засобів.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства є результатом всіх форм його діяльності як суб'єкта господарювання, з одного боку, та як результат такої діяльності справляє ключовий вплив у майбутній зміні проявів діяльності підприємства.

Найкраще фінансова стійкість підприємства визначається елементами його економічної діяльності: прибутковістю (рентабельністю) роботи підприємства; оптимальністю розподілу прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і обов'язкових відрахувань; наявністю власних фінансових ресурсів (основних і оборотних засобів) не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу та процесу

реалізації продукції; раціональним розміщенням основних й оборотних засобів (власних і позикових); платоспроможністю; ліквідністю.

Враховуючи швидкозмінність умов зовнішнього середовища, величезного значення набуває управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах кризових ситуацій в економіці, що спрямований на попереднє прогнозування та виявлення ознак кризових явищ зі створенням відповідних передумов для їх своєчасного запобігання, послаблення, подолання з метою забезпечення життєдіяльності суб'єкта підприємницької діяльності, недопущення ситуації його банкрутства; таке управління підприємством – це особлива система, що відрізняється комплексним й стратегічним характером та має здатність повністю усувати тимчасові складнощі, зафіксовані в роботі підприємства.

Передусім виділимо основні принципи, на яких ґрунтується система управління та підтримки фінансової стійкості за умови кризової ситуації:

- ✓ діагностика та прогнозування кризових явищ у фінансовій діяльності підприємства;

- ✓ терміновість реакції;

- ✓ адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози;

- ✓ реалізація внутрішнього потенціалу для виходу з кризи.

Основними елементами системи управління та підтримки фінансової стійкості підприємства, на нашу думку, є:

- ✓ постійний моніторинг фінансово-економічного стану підприємства та вплив на нього негативних кризових факторів зовнішнього середовища;

- ✓ розробка нової управлінської, фінансової й маркетингової стратегії;

- ✓ скорочення постійних й змінних витрат;

- ✓ підвищення продуктивності праці, залучення коштів засновників та посилення мотивації персоналу.

Уніфікованих систем підготовки до можливих кризових явищ, а також розвитку підприємства у даний період без істотних втрат не існує, але є досвід, набутий у попередніх кризах. Деякі науковці підкреслюють стимулюючу роль кризової ситуації в сприйнятті інформації людиною, яка приймає рішення. Головне завдання управління полягає в оперативному виробленні таких рішень, які дозволили б досягти бажаного результату при мінімальних додаткових коштах й при мінімальних негативних наслідках. Це можливо на основі підготовки спеціальної системи менеджменту кризових ситуацій. Відповідно до запропонованого управління підтримка фінансової стійкості підприємства за кризових ситуацій повинна включати такі етапи:

- ✓ діагностику, яка направлена на оцінку параметрів кризової ситуації;

- ✓ розробку концепції подолання кризи, яка націлена на вироблення стратегічних й оперативних заходів;

- ✓ реалізацію концепції;

- ✓ вихід на цілі нормального функціонування організації.

В свою чергу, кожен з даних етапів включає більш детальні завдання, саме

тому система управління та підтримки фінансової стійкості підприємства забезпечує ефективну діяльність підприємства за кризових ситуацій у економіці на рівні країни та світу.

Отже, фінансова стійкість підприємства за умови кризи буде можливою лише за умови використання комплексного системного підходу до управління та підтримки фінансової стійкості підприємства, який передбачає використання спеціальних методів й прийомів управління процесами попередження, переборювання та ліквідації наслідків кризи, та дасть змогу сформувати ефективну систему менеджменту управління на підприємстві, що адекватна сучасним умовам господарювання.

Основними напрямками подальших досліджень є формування систем управління, оцінки та дослідження не лише фінансової стійкості підприємства, а й створення соціально-економічних передумов стійкості підприємства у комплексі з механізмом адаптації до умов зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Бойчик І. Економіка підприємства : [навч. посіб.] / Ірина Бойчик. – К. : Атіка, 2002. – 480 с.
2. Кривов'язюк І. В. Підприємство в умовах ринку : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.В.Кривов'язюк. – К. : Кондор, 2009. – 840 с.
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб.[для студ. вищ. навч. закл.] / О.О.Терещенко. – К. : Кондор, 2003. – 415 с.
4. Шваб Л.І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.І.Шваб. – К. : Каравела, 2004. – 568 с.
5. Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія / Г.О.Швиданенко, О.І.Олексюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 192 с.